

En bekvämare vardag

Nr 1-2013

Framtidens företagare

Här kan du hämta påsar

Hur hårt är ditt vatten?

Service på fjärrvärme

Och mycket mer om NÄRAS värld

Nu är våren här

Nu har de första vårtecknen visat sig och vi har en fin tid framför oss.

Den gångna vintern har varit riktigt kall och hård. Det har framförallt påverkat Renhållningen som har haft det extra besvärligt att ta sig fram med sina tunga insamlingsfordon. Vinterväglaget har även påverkat vårt projekt med insamlingen av matavfall. Det fick ta en paus under den värsta tiden, men nu är det full fart igen. I området där jag bor har vi nu två tunnor; en grön och en brun, och det känns bra i magen att äntligen få vara med.

Men vintern kan också vara riktigt bra för oss, och jag tänker då på våra verksamheter fjärrvärme och elproduktion. Ju kallare det är ute, desto mer el och fjärrvärme kan vi producera.

När det gäller elproduktionen känns det bra eftersom vi, genom varje producerad kilowattimme, bidrar till att våra elkonsumenter använder mer grön el.

Och detsamma gäller även för fjärrvärmerna. Söderhamn NÄRAs kraftvärmeverk har en mycket hög verkningsgrad och eldas med restprodukter från skogen och pellets, vilket innebär att våra hus och vårt varmvatten hålls varmt utan att vi tillför koldioxid till atmosfären.

Hur kraftvärmeverket fungerar kan du läsa om på mittuppslaget.

Det är även under vintern som vi planerar årets alla projekt som nu börjar dra igång.

Mycket av vårt arbete syns i form av hål i gator och vägar, och ju bättre planering under vinterhalvåret, desto bättre går jobbet att utföra på plats, när det är dags.

Men hur mycket vi än planerar och förbereder oss, kommer verkligheten att bjuda på oönskade överraskningar, det gör den alltid.

Under de närmaste åren kommer vi att fortsätta vår utbyggnad av fibernätet och redan i april påbörjas årets fiberprojekt på en rad platser runt om i kommunen.

Matavfallsprojektet kommer att pågå under hela året och renhållningen fortsätter att placera ut underjordsbehållare i fritidshusområden.

Inom vatten pågår omfattande investeringar i form av förbättringar eller ersättningar av rör och ledningar, bara för att nämna några av våra projekt.

Var vi kommer att utföra planerade arbeten kan du läsa om längre fram i tidningen.

Söderhamn NÄRA arbetar utifrån en helhetssyn när det gäller miljöfrågor inom alla nivåer i bolaget. Hos oss är miljö ingen egen verksamhet, miljön genomsvyr alla verksamheter.

Ett stort miljöarbete som pågår är insamling av matavfall, där vi hoppas att på ett eller annat sätt bidra till biogasproduktion.

När det är genomfört har vi kommit ett stort steg längre i vår egen gröna utveckling, att ta reda på så mycket vi kan av det vi förbrukar, släpper ut, eller på annat sätt gör oss av med i kommunen.

Har du svårt att förstå din Helräkning?

Du är inte ensam. De flesta av oss har inte koll på vad de olika avgifterna avser och vilka kostnader man själv kan påverka.

I det här numret av En bekvämare vardag reder vi ut fakturan åt dig.

Du kan även läsa om hur vi med hjälp av UV-ljus säkrat vattenkvaliteten vid Ålsjöns vattenverk och vilken service du som är fjärrvärmekund kan få av oss, bara för att nämna några intressanta artiklar om vår värld.

Du kan också läsa vårt eget reportage från UF-mässan, med vår "egen" journalist Gunnar på plats. Vi har sponsrat Ung Företagsamhet under många år och jag har själv haft möjligheten att vara med

i tävlingsjuryn flera gånger och det är ett fantastiskt roligt sätt att få kontakt med otroligt engagerade ungdomar.

Ungdomar som kanske kommer att vara vår framtida rekryteringsbas.

I det här numret fortsätter vi vår berättelse om oss själva, god läsning

Monica

En bekvämare vardag ges ut av Söderhamn NÄRA och når alla kommuninvånare och företag i Söderhamn som samhällsinformation.

Ansvarig utgivare: Monica Granlund, vd, tel 0270- 766 72, e-post monica.granlund@soderhamnnara.se

Redaktör: Gunnar Lidén, tel 0270-751 26, e-post gunnar.liden@soderhamnnara.se.

Text och bild Gunnar Lidén om inget annat anges.

Tidningen finns även att läsa på vår hemsida: www.soderhamnnara.se. Vill du ha fler nummer av tidningen finns de att hämta på Stabbläggaregatan 11.

Här hittar du all information om oss

Hittar du inte svaren på dina frågor där, är du alltid välkommen att kontakta kundservice.

På Söderhamm NÄRAs hemsida kan du alltid läsa om det senaste som hänt inom vår värld. Där hittar du också information om eventuella driftsstörningar eller annat som kan påverka dig. Hemsidan har även en rubrik i vänsterspalten som heter Frågor och svar, där kan du få svar på de vanligaste frågorna om oss.

På hemsidan har varje affärsområde dessutom en egen sida och där hittar du ytterligare information om varje verksamhet. Vi har även tagit fram nya broschyrer för de

flesta av våra verksamhetsområden. Broschyrenna kan du antingen beställa på info@soderhamnnara.se eller ladda ner som pdf-filer direkt på vår hemsida www.soderhamnnara.se under fliken våra broschyrer.

Får du inte svar på dina frågor via hemsidan är du alltid välkommen att kontakta oss. Kundservice svarar på alla frågor och funderingar som du kan ha.

Du når kundservice på telefon: 0270-766 10 eller besök oss på Stabbläggaregatan 11.

Kundservice är öppet alla vardagar mellan klockan 09.00 och 16.00. Till och med midsommarveckan har receptionen förlängd öppettid på måndagar till klockan 18.00.

Du som besöker vår kundservice under april och maj har även möjlighet att tycka till om oss. Vi blir glada om du har tid att svara på en kort enkät om vår service och våra verksamheter.

På Söderhamm NÄRA arbetar vi hela tiden med att ta fram aktuell information om våra verksamheter och tjänster. Förutom i tidningen du just nu håller i handen, kan du hitta mycket information på vår hemsida och i någon av våra broschyrer.

I det här numret kan du läsa om

Ett påslager i Trönö	sid 4	IT-avdelningens stora projekt	sid 14
Fler underjordsbehållare	sid 7	Var vi installerar fiber under året	sid 15
Nya UV-filtrer i Ålsjön	sid 8	Ett lyckat evenemang	sid 16-17
Mjukt och hårt vatten	sid 9	Att vi stödjer framtida företagare	sid 18-19
Vad värmen kan hjälpa dig med	sid 10-11	Hur du ska tolka elfakturan	sid 20
Hur ett kraftvärmeverk fungerar	sid 12-13	Och en hel del annat som rör vår värld	

Påsar på plats i Trönö

Sedan några veckor tillbaka kan alla som bor i Trönö och Norrala hämta nya matavfallspåsar utan att behöva åka in till Söderhamn.

Genom ett samarbete mellan Ica Trönö, Trönöbygden Ekonomisk Förening och Söderhamn NÄRA finns nu påsar att hämta på närmare håll.

En fråga som alltid dyker upp i samband med att ett hushåll börjar utsortera matavfall är hur man ska få tag på påsar när det är dags att fylla på. Svaret är att Söderhamn NÄRA inte har möjlighet att åka runt till varje enskild villaägare med nya påsar, däremot kan man köra ut större mängder till bostadsrättsföreningar och flerfamiljshus.

-Att förse varje enskilt hushåll med påsar tar helt enkelt för lång tid, därför försöker vi hitta lösningar som underlättar för hushållen när det är dags att fylla på påsörråden, och nu har vi hittat en perfekt lösning för alla som bor i Trönö, säger projektledare Gunnar Lidén.

Alla som behöver nya påsar kan hämta dem på Långtå och på Stabbläggaregatan under kontorstid. I Trönö är servicen ännu bättre tack vare att Ica Trönö och Bystugan nu har stora lager med påsar.

-Vem som helst kan hämta påsar när affären och Bystugan är öppen, säger Gunnar Lidén.

För Olle och Therese Sahlin, som driver Ica Trönö var det självklart att hålla med ett lager med matavfallspåsar. Det ligger helt i linje med den service som de har till ortsborna.

Olle och Therese Sahlin driver Ica Trönö, de ser det som en naturlig del i servicen till byborna att ha ett lager med påsar.

-Vi har redan en hel del service till alla som bor i Trönö. Det är allt från catering och att sälja fiskekort, till att vara ombud för apoteket och systembolaget. Därför var det inget att fundera på när Söderhamn NÄRA behövde ett ombud för sina påsar, säger Olle Sahlin.

På Trönöbygden Ekonomisk Förening resonerade man på samma sätt. Föreningen har sedan den bildades alltid arbetat för bygdens bästa och det kanske viktigaste åtagandet är att man driver Trönö Brandvärn.

-Men vi är även engagerade i en rad andra aktiviteter med fokus på den lokala samhällsnyttan i Trönöbygden, säger Lena Åkerlind.

Som exempel kan nämnas att man driver bygdens bibliotek, anordnar äppelinsamling till den allt mer kända Trönögummans äppelmust och ett eget flyttbart mejeri.

-För oss är det självklart att hjälpa till med matavfallspåsarna eftersom det är en typisk service till bygden och

det är sådant som den här föreningen arbetar med, säger Lena Åkerlind.

Matavfallspåsar kan hämtas på Ica Trönö vardagar mellan klockan 9.30 och 18.00, samt lördag och söndag mellan klockan 10.00 och 15.00.

I Bystugan kan du hämta påsar kvällstid på måndagar, hela dagen på tisdagar och på onsdag och fredag förmiddag.

Lena Åkerlind på Trönöbygden Ekonomisk Förening ser det som en självklarhet att det ska finnas matavfallspåsar i Bystugan.

Maria Lindqvist i Hamre är en av alla trönöbor som sorterar matavfall. Hon tycker att det är perfekt att slippa åka in till Söderhamn när påsarna tar slut och hon får medhåll av Britt-Marie Eriksson som jobbar på Ica Trönö.

Bruna tunnor på löpande band

Det är nu snart ett år sedan projektet matavfall till biogas tog fart på allvar, då Söderhamn NÄRA drog igång sitt pilotprojekt.

Därefter har ett stort antal villa- och flerfamiljshushåll fått erbjudande om att sortera ut matavfall.

-Vi som jobbar med det här är väldigt nöjda med resultatet så här långt, säger projektledare Gunnar Lidén.

Under det senaste året har Söderhamn NÄRA skickat ut erbjudande om att sortera ut matavfall till omkring 2 600 villahushåll och av dem har en stor majoritet valt att vara med.

Bland villahushållen har omkring 80 procent valt den bruna tunnan och det är en mycket hög siffra. I många kommuner kommer man inte upp i så höga siffror ens när utsortering av matavfall har funnits i flera år, säger Gunnar Lidén.

Av alla bostadsrättsföreningar som hittills fått förfrågan om att vara med är uppslutningen 100 procent och de bostadsrättsföreningar som ännu inte har blivit kontaktade av Söderhamn NÄRA kommer att bli det under våren.

-Planen är att alla bostadsrättsföreningar ska ha fått ett erbjudande före sommaren, säger Gunnar Lidén.

Även Faxeholmen och kommunens privata hyresvärdar har visat stort intresse för att införa utsortering av matavfall och de kommer alla att bli kontaktade.

Peter Nilsson från Söderhamn NÄRA och Fawzi Hadjerouit från Resurscentrum satte ut över hundra tunnor om dagen när de var som mest att göra.

En fråga som renhållningen ofta får, är när man ska börja med utsortering i olika områden. Det är fortfarande svårt att ge exakta tidpunkter eftersom planeringen följer sopbilarnas scheman. Just nu är det den nya tvåfacksbilens schema som styr i vilken ordning man valt att erbjuda utsortering av matavfall.

-Vi närmar oss slutet på den delen och kommer nu närmast att sätta ut tunnor hos dem i Söderala som har tömning onsdagar jämna veckor. Därefter skickar vi ut erbjudanden till de som bor i Vågbro norr om ån och vidare mot Utvik samt mot Svartvik och Norrala, säger Gunnar Lidén.

Parallellt med villaprojektet pågår

utbyggnaden av matavfallsinsamlingen i flerfamiljsfastigheter. Där har de flesta veckohämtning och får sina sopor hämtade med en baklastare. Även här har man valt att följa vissa bilars hämtningsscheman och baklastaren som kör i centrala Söderhamn åker för tillfället en extra tur då den enbart hämtar matavfall.

Ge oss ditt ris

Nu är våren på väg och snart ska träd beskåras och buskar klippas. Trädgårdarna blir fina men det blir också en hel del ris att ta hand om.

På Långtå kan du slänga allt ditt trädgårdsavfall oavsett om det är ett nedsågade träd, ris från buskar eller hopkrattat fjölårsgräs.

Att lämna trädgårdsavfall på Långtå är inte bara ett bekvämt sätt för dig att bli av med avfallet, det blir även en viktig resurs på Långtå.

Ris och annat trädgårdsavfall är

en helt avgörande ingrediens när man ska kompostera avloppsslam från våra reningsverk. Genom att blanda in ris, flis och andra växtdelar får slammet en mycket bättre struktur, man kan säga att det blir "luftigare", vilket gör att mikroorganismerna som sköter komposteringen trivs och kan göra sitt jobb.

Ett stort problem för renhållningen är att det alltid är brist på ris och ditt trädgårdsavfall är därför ett viktigt tillskott.

Komposten blir till jord som används när delar av Långtås deponier ska sluttäckas.

Hyresvärdar, hör av er

I projektet matavfall till biogas tar Söderhamn NÄRA personlig kontakt med alla hyresvärdar så att vi tillsammans kan diskutera hur utsorteringen bäst ska komma i gång hos varje enskild hyresvärd.

Det uppstår ofta en hel del frågor om matutsortering och renhållning och genom att träffas kan vi på bästa sätt förbättra renhållningen för dig som är hyresvärd.

Ett problem är att det kan vara svårt att hitta alla mindre hyresvärdar som kanske bara har en eller ett par fastigheter med ett fåtal hyresgäster. Därför vill vi

gärna att du som är hyresvärd och intresserad av att börja sortera ut matavfall hör av dig till oss.

I det här skedet är vi särskilt intresserade av att komma i kontakt med fastighetsägare i centrala Söderhamn, Stugsund, Vågbro, Norrala, Trönö och Söderala som har minst tre hyreslägenheter per fastighet. Men även du som har en hyresfastighet utanför dessa områden är naturligtvis lika välkommen att kontakta oss.

Är du en av dem vi söker kan du ta kontakt med projektledare Gunnar Lidén, telefon: 0270-751 26, e-post: gunnar.liden@soderhamnna.se.

Två tunnor, två fack, en resa

När Söderhamn NÄRA, för snart ett år sedan, började samla in matavfall köpte man även in en ny tvåfacksbil.

Med den kan renhållningen hämta både matavfall och hushållssopor på en och samma gång. Det gör att avfallsinsamlingen blir mycket effektiv.

På renhållningen finns det fyra stycken sopbilar, två baklastare och två sidlastare. Baklastarna hämtar sopor i flerfamiljshus och hos verksamheter. De båda sidlastarna hämtar sopor hos villahushåll. Dessutom har renhållningen även en återvinningsbil som hämtar källsorterat material.

Söderhamn NÄRAs nyaste sidlastare köptes in i samband med att man började med utsortering av matavfall. Det som skiljer den från de övriga sopbilarna är att den har två fack, ett för brännbara hushållssopor och ett för matavfall.

I en sidlastande tvåfacksbil töms i regel båda kärnen vid samma tillfälle. Först töms det bruna kärlet och därefter det gröna eller tvärt om.

–Vi kan tömma kärnen i vilken ord-

ning vi vill, så det spelar ingen roll i vilken ordning de sätts ut. Däremot är det viktigt att de står med ungefär en meters lucka och ute vid väggkanten. Står de för tätt och för långt in på gården kommer vi inte åt dem och det är lätt att de välter, säger Fredrik Söderman som tillsammans med Leif Grandelius kör den nya tvåfacksbilen.

Det kan se ut som om tvåfacksbilen

Den nya sopbilen har två fack, ett stort för brännbara hushållssopor och ett mindre för matavfall.

tömmer alla sopor i ett och samma fack, men det som inte syns är att det på toppen av själva sopskåpet finns en vipplucka som styr in avfallet i rätt fack. Inne i sopskåpet komprimeras soporna och för det mesta behöver man bara åka in till Långtå ett par

gångar per dag för att tömma det.

På Långtå vägs och tippas sedan matavfallet för sig och det brännbara hushållsavfallet för sig. Därefter är tvåfacksbilen redo att ta sig an nästa område.

Fredrik Söderman sköter hela tömningen av kärnen från sin hytt.

Fler underjordsbehållare

För två år sedan inledde Söderhamn NÄRA arbetet med att sätta ut underjordsbehållare på en rad platser i kommunens fritidshusområden.

I år fortsätter satsningen och ytterligare 15 underjordsbehållare ska komma på plats under sommaren.

De gröna kärnen för hushållssopor som finns utställda runt om i våra fritidshusområden är på många platser på väg bort och kommer istället att ersättas av underjordsbehållare. I år kommer Söderhamn NÄRA att anlägga underjordsbehållare i Jonskär och Rexvägen där cirka fem underjordsbehållare kommer att finnas på plats någon gång under sommaren.

–I år kommer vi också att fortsätta utbyggnaden i bland annat Humlegårdsstrand, Sandön och Stålnäs. Alla hushåll som berörs av förändringen kommer att få ett brev om förändringarna i samband med att vi tar bort de gröna kärnen, säger Clas Nordin på renhållningen.

En underjordsbehållare består i princip av två delar, en stor behållare som till två tredjedelar är nedgrävd i marken och i den en fem kubikmeter stor plastsäck som töms med hjälp av en kranbil. Det finns många fördelar med underjordsbehållare och den kanske viktigaste för dig som ska använda dem är att de är praktiska och hygieniska. Områden där underjordsbehållarna har satts ut är alla renare än då de gröna kärnen fanns på samma plats. Underjordsbehållarna har även den fördelen att de mycket sällan hinner bli överfyllda

innan de töms.

–Ytterligare en fördel är att de är försedda med en vanlig lucka så att de inte fylls med sådant som ska källsorteras eller fraktas till Långtå. Underjordsbehållarna är enbart till för brännbara sopor, säger Clas Nordin.

Utsättningen av underjordsbehållarna påbörjas under våren.

Förutom dem som nämns här ovan, planerar Söderhamn NÄRA även att sätta ut underjordsbehållare i Mamre Baggsundet, Fiskbäcken och Kopparland. Exakt när de är på plats i specifika områden är ännu inte klart.

Underjordsbehållarna kommer att hållas öppna från första april till sista oktober. Du som har sophämtning året runt kommer att få en nyckel skickad till dig så att du kan använda underjordsbehållaren under vinterhalvåret, då vi har låst dem.

Du som har ett sommarabonnemang på sophämtningen men som vill ha möjligheten att utnyttja underjordsbehållaren även vintertid måste byta till ett permanent renhållningsabonnemang. Då kommer även du att få en nyckel till underjordsbehållaren.

Thomas Johansson från Hali Transport och Clas Nordin från Söderhamn NÄRA tömmer underjordsbehållaren i Morviken.

Underjordsbehållare är den bästa lösningen i fritidshusområden. De är hygieniska och rymmer hela fem kubikmeter och behöver inte tömmas lika ofta som kärn.

Lördagsöppet på Långtå

Har du mycket som ska slängas men lite tid att göra det på, kan du med fördel besöka Långtå en lördag då återvinningscentralen är öppen. I år blir det den 27 april samt 4 och 11 maj mellan klockan 10.00 och 14.00. Det finns personal på plats som kan hjälpa dig med till exempel miljöfarligt avfall.

När du packar bilen eller släpvagnen blir det lättare för dig att kasta sakerna om du packar rätt. Ha därför all elektronik och miljöfarligt avfall lättillgängligt eftersom Farligt Avfallshuset där det ska lämnas är det första

du kommer till på Långtå. Därefter kommer du till en avställningsplats för vitvaror och sedan till containrarna för alla sorters förpackningar.

Allt grovavfall som virke, wellpapp, järn, brännbart och annat kastar du i containrarna som är märkta för varje fraktion.

Har du dessutom saker du vill bli av med men som du inte vill kasta bort kan du besöka Återbruksscontainern som drivs av ideella föreningar i Söderhamn. De är intresserade av att ta hand om sådant som de kan sälja i sina second handbutiker. Containern är placerad bredvid stationen för miljöfarligt avfall.

Säkert vatten med UV-belysning

I februari 2012 drabbades vattnet från Ålsjöns vattenverk av förhöjda halter av koliforma bakterier. Den gångna sommaren hade vi återigen förhöjda halter av samma bakterie. Vid båda dessa tillfällen klorerades vattnet som en säkerhetsåtgärd.

Nu behöver vattnet inte längre kloreras eftersom starka UV-lampor håller vattnet rent.

Att hindra mikroorganismer att nå dricksvattnet är helt avgörande för ett bra dricksvatten. Ett vanligt sätt att oskadliggöra de mikroorganismer som kan förekomma i vattnet är att klorera det. Vid ett par tillfällen under det senaste året har Söderhamn NÄRA, som en säkerhetsåtgärd, klorerat dricksvattnet från Ålsjöns vattenverk.

–Nu behöver vi inte längre klorera vattnet eftersom vi har installerat ett reningssteg som bygger på ultraviolett ljus, säger Ove Sundgren, vattenverkstekniker på Söderhamn NÄRA.

Att använda sig av starkt UV-ljus i vattenreningsverk har flera fördelar. Den största fördelen är att man inte längre behöver klorera vattnet. En annan fördel är att det är ett stabilt och miljövänligt system som tar död på alla farliga mikroorganismer utan användning av kemikalier.

–UV-ljuset fungerar på så vis att det skadar cellernas DNA-molekyler i mikroorganismer som till exempel bakterier, parasiter och virus, säger Ove Sundgren.

Vid Ålsjöns vattenreningsverk har man installerat två aggregat med vardera åtta lysrör, men bara ett av

Vattnet kommer in i via ett rör genom UV- filtrets kortända. Blixtnabbt rinner det förbi UV-lamporna och ut genom ett rör i toppen avfiltret.

dem behöver vara i drift åt gången. Under den korta tid det tar för det inkommande vattnet att passera lysrören har alla mikroorganismer oskadliggjorts.

–Rören sitter så att inget som passerar undgår att utsättas för det starka ljuset. Faktum är att ljuset är så pass intensivt att det är skadligt för ögonen att titta på utan svetsglasögon, säger Ove Sundgren.

Investeringen i vid Ålsjöns vattenverk har kostat två miljoner kronor, men då har man även installerat nya pumpar som nu står ljudisolerade i källaren.

Ove Sundgren kontrollerar lysrören. De beräknas lysa 12 000 timmar innan de blir för svaga och måste bytas ut.

Viktiga vattenfrågor lyfts fram

Vatten är något vi i princip tar för givet och de flesta av oss funderar inte så mycket på vattnets betydelse för oss i vardagen.

Men vatten är viktigt och det påverkar hela tiden våra liv.

För att sätta fokus på vattnet har man i Söderhamns kommun bildat en vattengrupp vars uppgift är att lyfta fram vattenfrågor i samhällsplaneringen. Vattengruppen består av personer

inom alla sektorer som på ett eller annat sätt har vatten som en del av sitt ansvars- och arbetsområde.

En viktig uppgift för vattengruppen är att göra politiker och allmänhet medvetna om vattnets roll. Bland annat lyfter gruppen fram vattnet som resurs i inriktningsmålet ”Långsiktigt hållbart samhälle”, som är ett av kommunens sex inriktningsmål.

Oavsett om man arbetar med yt-vatten, grundvatten eller havsvatten

ska medlemmarna i gruppen driva förbättringsarbete och komma med idéer och förslag till förbättrande åtgärder.

–Vinsten med att ha en vattengrupp är att man kan samla vattenrelaterade frågor på ett ställe och på så vis ge vattenfrågor mer tyngd, säger Veronica Henriksson, vattenchef på Söderhamn NÄRA.

Förutom Veronica Henriksson representeras Söderhamn NÄRA i vattengruppen av planeringsingenjör

Gunnar Schön.

–Vår roll är främst att lyfta fram frågor som rör dricksvattenförsörjning och avlopp, men vi är även inblandade i frågor som rör dagvattnet, säger Veronica Henriksson.

Vattengruppen består av Söderhamn NÄRA, Bygg- och miljöförvaltningen, KUS och Ljusnan-Voxnan Vattenvårdsförbund.

Foto: Jörgen Wiklund

Är vattnet hårt eller mjukt?

En fråga personalen som jobbar med vatten på Söderhamn NÄRA ofta får, är om vattnet är mjukt eller hårt. Det korta svaret är att vattnet i Söderhamns kommun överlag är mycket mjukt till medelhårt.

Men vad är egentligen mjukt och hårt vatten?

–Vattnets hårdhet är ett mått på främst mängden kalcium- och, i mindre omfattning, magnesiumjoner i vattnet. Hårdheten på vatten avgörs av hur mycket kalcium och magnesium vattnet innehåller, ju färre joner desto mjukare vatten, säger Veronica Henriksson, vattenchef på Söderhamn NÄRA.

Såväl kalcium som magnesium finns naturligt i nästan allt vatten och framförallt i grundvatten, men i Söderhamns kommun är det inte fråga om stora mängder.

–Ett mjukt vatten innehåller små mängder kalcium och magnesium per liter vatten, där kalciumet står för 90 procent av hårdheten, säger Veronica Henriksson.

Innehåller vattnet väldigt höga halter kalcium och magnesium måste det avhärdas, men det sker bara om vattnet har en hårdhet som är betydligt högre än det vi har i Söderhamns kommun.

För oss konsumenter innebär ett hårdare vatten framför allt att det går åt mer tvättmedel och att det kan bli kalkavlagringar på till exempel porslin. Det som gör vattnet hårt och som kan lämna avlagringar efter sig är kalciumoxid, det vill säga vanligt kalk.

Foto: Lars Owesson

Söderhamns kommuns vatten är av mycket hög kvalitet. Vattnet är mycket mjukt till medelhårt, beroende på var du bor.

I tabellen nedan kan du se hur hårt eller mjukt vattnet är där du bor och på tvättmedelsförpackningar står det hur du ska dosera i förhållande till hårdheten på vattnet.

Hårhetsgraden brukar anges på

följande sätt:

- mycket mjukt 0-2°dH
- mjukt 2-5°dH
- medelhårt 5-10°dH
- hårt 10-20°dH
- mycket hårt >20°dH

Din ort	Hårdhet °dH
Söderhamn, Vågbro, Borg, Kungsgården, Trönö, Skarså, Utvik, Humlegårdsstrand, Stugsund, Östanbo, Östansjö	6,4
Kinstaby, Marma, Bergvik, Vannsätter, Mo, Söderala	2,4
Ljusne, Vallvik	0,73
Stråtjärä, Skog	3,1
Holmsveden	1,2

Vattnets hårdhet mäts i tyska hårdhetsgrader, 1°dH motsvarar ungefär 10 milligram kalciumoxid per liter vatten. Gränserna är inte absoluta och det kan finnas tillfällen då gränserna sätts annorlunda.

Mer än bara rör och värme

Söderhamn NÄRAs fjärrvärmetekniker arbetar inte enbart med att producera fjärrvärme i kraftvärmeverket och bygga och underhålla själva fjärrvärmenätet.

De arbetar även med att hjälpa stora som små fjärrvärmeabonnenter med rådgivning, reparationer och service.

På fjärrvärmen arbetar man främst inom två områden. Dels med att driva kraftvärmeverket och dels med att bygga och underhålla själva fjärrvärmenätet. Men det finns ytterligare en viktig del i ett fjärrvärmesystem, kanske den viktigaste, och det är fjärrvärmecentralerna ute hos kunderna.

–Vi utför ofta service och underhåll hos enskilda villaägare och vi ställer alltid upp med råd och problemlösningar till alla våra kunder, stor som liten, säger Joakim Jergard, fjärrvärmetekniker på Söderhamn NÄRA.

Upptäcker du att din fjärrvärmearläggning inte fungerar som den ska eller att det till exempel droppar lite vatten från din fjärrvärmecentral, bör du se till att det blir åtgärdat så fort som möjligt. Ta kontakt med din lokala rörentreprenör eller ring till Söderhamn NÄRAs kundservice för att få råd.

–Det viktigaste är att du inte bör-

Det är sällan en värmeväxlare går sönder men om det sker, är det en enkel sak att byta ut den.

jar skruva på egen hand. Vattnet i fjärrvärmecentralen är väldigt varmt och har ett högt tryck, säger Joakim Jergard.

Du som har funderingar kring

fjärrvärmecentralen, till exempel dimensioneringar och inställningar som rör förbrukning och ekonomi kan kontakta Söderhamn NÄRA.

–Vi har stor erfarenhet och mycket

mätstatistik som rör fjärrvärmearläggningarna hos våra kunder och vi hjälper gärna till med råd om till exempel skötsel och dimensionering, säger Joakim Jergard.

Värmecentraler behöver tillsyn

En fjärrvärmecentral är en i grund och botten väldigt stabil och robust konstruktion som till största delen består av rör, kopplingar och ett par värmeväxlare, en för värmen och en för varmvattnet. Det finns alltså väldigt få rörliga delar som slits och som kan gå sönder.

Trots det kan de utsättas för slitage och gå sönder och då är det bra att veta vad man ska och inte ska göra.

Fjärrvärmecentralen behöver ingen daglig tillsyn, men att se över den en eller ett par gånger i månaden är bra. Det du främst ska titta efter är fukt och avlagringar kring kopplingar och spår efter vatten.

Vanligaste felet är läckage i kopplingar i värmecentralen. Läckaget kan verka litet vid första anblicken men om det inte upptäcks tid och åtgärdas kan det bli dyrbara skador på

både värmecentralen och som följd av vattenskadorna på fastigheten. Särskilt i villor där man ofta använder rummet som förråd eller har inrett med trädetaljer. Det är också mycket viktigt att kranarna för ingående och utgående fjärrvärme är synliga och inte är inbyggda i något skåp eller liknande.

En värmecentral är ingen evighetsmaskin och är den över 20 år har den passerat sitt bäst före datum. Beräknad livslängd är normalt cirka 25 år. Är den äldre än så kan den börja kosta mer i reparationer och underhåll än vad en ny kostar i inköp. Dessutom är nya centraler med moderna pumpar billigare i drift.

Upptäcker du något som ser misstänkt ut med din fjärrvärmecentral kan du alltid kontakta Söderhamn NÄRAs kundservice på telefon 766 10, så kopplar de dig vidare till en fjärrvärmetekniker som kan hjälpa dig med råd och tips.

Ha för vana att mellan varven ta en titt på din fjärrvärmecentral. På så vis kan du lätt hindra att den går sönder.

–Ska du göra arbeten på din värmecentral eller några ändringar i fastigheten som kan påverka fjärrvärmen eller energiförbrukningen är du skyldig att kontakta oss, oavsett storlek på värmecentral. Även rörentreprenörer som

ska utföra ett fjärrvärmerelatert arbete ska anmäla det i förväg till Söderhamn NÄRA. En viktig anledning till det är att ingrepp som du gör i din fastighet kan komma att påverka fjärrvärmenätet i stort, säger Joakim Jergard.

Stenhus tog hjälp av Söderhamn NÄRA

Göran Jonsson på YIT svetsar samman rör till den nya fjärrvärmecentralen i gamla tingshuset.

När man på Stenhus AB beslöt att det var dags att byta ut gamla fjärrvärmecentraler i en del av fastighetsbeståndet, såg man till att göra det ordentligt. På ett bräde har de bytt ut fjärrvärmecentralerna i sju av företagets fastigheter.

–Det här är en klok och långsiktig investering för oss, säger Daniel Hammarsten på Stenhus AB.

Runt om i kommunen finns det fastigheter med gamla, slitna och omoderna fjärrvärmecentraler som har till uppgift att fördela värme och varmvatten till fastigheten. När de

nått en viss ålder är det till sist inte längre ekonomiskt försvarbart att reparera och underhålla dem. Då bör de istället bytas ut, problemet är att det kan vara en ganska komplicerad process för dem som inte har specialistkunskap.

–Att byta ut en fjärrvärmecentral i en flerfamiljsfastighet är ett ganska stort arbete och det är inte lätt för en enskild fastighetsägare att avgöra vad man ska ha, säger Tomas Östlund, projektledare på Söderhamn NÄRA.

Att det är komplicerat att ta reda på vilken typ av fjärrvärmecentral som behövs i en fastighet kan Daniel Hammarsten intyga.

–När vi beslöt oss för att genomföra det här projektet tog vi in en rad offerter. Problemet var att det var svårt att jämföra offerterna och veta vad det var vi egentligen hade beställt, säger Daniel Hammarsten.

I stället för att arbeta vidare med de offerter som kommit in tog Daniel Hammarsten kontakt med Söderhamn NÄRA. Tillsammans gick de sedan igenom varje fastighets behov av åtgärd.

–För oss var det väldigt bra att vi hade en dialog med Söderhamn NÄRA. Vi lärde oss mycket om våra värmesystem och kunde sedan göra en bättre upphandling, eftersom vi nu visste exakt vad vi ville ha, säger

Daniel Hammarsten.

På Söderhamn NÄRA har personalen som arbetar med fjärrvärme mycket kunskap och statistik som rör fjärrvärmekunderna.

–Vi vet hur mycket en fastighet har förbrukat över tid och kan även se vilka förbättringar som kan göras när man till exempel installerar en ny fjärrvärmecentral, säger Tomas Östlund.

En modern fjärrvärmecentral som är rätt dimensionerad för fastigheten innebär, förutom driftsäkerhet och mindre underhåll, även lägre el- och pumpkostnader.

Anders Martinsson från YIT sätter samman systemet.

David Axelson från Deson kopplar all el.

Daniel Hammarsten, Stenhus AB och Tomas Östlund, Söderhamn NÄRA, bland resterna av den gamla fjärrvärmecentralen.

Så här fungerar kraftvärmeverket

Ångtemperatur

Vattnet som används i pannorna är vanligt dricksvatten som renats ytterligare via en rad filter. Vattenkvaliteten är mycket viktig för pannans livslängd. Ångan överhettas till 503 °C och når ett tryck på 60 bar innan den når turbinen.

Pellets

Energivärdet är 4,8 MW/ton
Årsförbrukningen är mellan 5 000 och 8 500 ton/år. Pelletssilon rymmer 800 kubikmeter eller cirka 480 ton, vilket motsvarar 2 300 MW. Pelletsen mals till pulver via hammarkvarnar innan det sprutas in i pannan.

Vindsnurran

Det lilla vindkraftverket med värmeverket är ett av de första i världen som byggdes för att göra.

Det är mer en symbol för miljöarbete. Vindsnurran och övervakas av dem som arbetar på yrkeshögskolan med fokus på vindkraft på Cf.

Akkumulatortanken

Är 30 meter hög och fylld med 2 100 kubikmeter varmvatten.

Den fungerar som ett batteri eller en stötdämpare av energi som laddas i eller ur vid behov, normalt via kraftvärmeverket.

Fulladdad innehåller tanken ca 100 MWh. När energin inte längre räcker till i tanken startar vi upp en pulverpanna.

El & värme

Värmeverket består egentligen av flera olika enheter. Den äldre delen är en hetvattencentral (HVC).

Den nyare delen är ett kraftvärmeverk (KVV). Under sommaren när det är lågt behov och vid underhållsstopp på KVV kör vi HVC. Normalt kör vi KVV från augusti till och med juni och HVC som spetslast i kallare perioder. Nära nog 99 procent av all energi vi producerar är fossilfritt.

Årsproduktionen är cirka 140 GWh värme.

Söderhamns fjärrvärmenät är drygt 80 kilometer långt och värmer cirka 1 060 villor och fastigheter.

Det första värmeverket på Granskär byggdes 1977 och är en så kallad hetvattencentral som består av tre separata pannor. Genom årens lopp har de konverterats från oljedrift, via gasdrift till att två nu eldas med pelletspulver. Två av hetvattencentralens pannor används till spetsvärme vid låga temperaturer och den tredje är en reservpanna.

2007 kompletterades värmeverket med ett kraftvärmeverk för att kunna producera både värme och el, vilket ger betydligt bättre driftsekonomi.

I dag har Söderhamn ett modernt, miljövänligt och effektivt kraftvärmeverk med hög kapacitet som kommer att förse oss med värme och el långt in i framtiden.

Här på uppslaget förklarar vi hur det hela fungerar.

Skorsten

Kraftvärmeverket har två skorstenar, de är cirka 60 meter höga.

Röken som kommer ut består till absolut största delen av vattenånga och koldioxid, men även små mängder kvävgaser och soft.

Rökgaserna renas i ett textfilter och passerar en ljuddämpare innan det går ut i luften. Ammoniak tillsätts i förbränningen för att sänka NO_x-halten. Utsläppen mäts kontinuerligt och kontrolleras av ett ackrediterat företag.

Bandgången

Från bränsleledan transporteras en blandning av bark, grot, flis och returträ från både sågverk och skogsindustri. Träslagen blandas sedan innan de transporteras vidare till pannan.

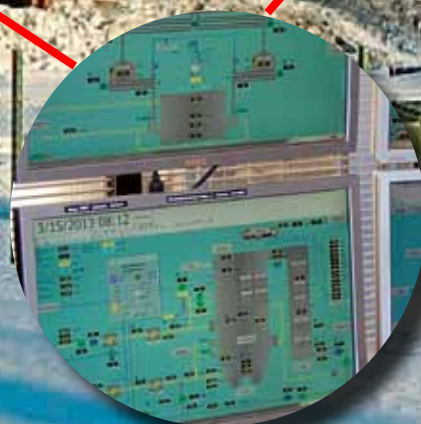
Bränsleledan

Cirka 200 000 kubikmeter lyfter man med den helautomatiska bränslekranen på ett år. Hela bränsleledan rymmer ca 5 000 kubikmeter biobränsle och det räcker till en hel helg i full drift.

verket har
ts produk-

ol för vårt
rran sköts
som går på
inriktning

Manöverrummen

På värmeverket finns två manöverrum som övervakas dygnet runt. Värmeproduktionen kan även fjärrövervakas om behovet skulle uppstå.

Turbin

På kraftvärmeverket har vi en turbin på 9MW, och det är därför det heter kraftvärme. Vi producerar 40 GWh grön elkraft/år. Ångan från värmeverket drar runt turbinen med cirka 11 200 varv per minut, turbinen drar i sin tur runt en generator så att el produceras.

Provrummet

I provrummet mäter vi torrhalten för att få reda på hur mycket energi det finns i varje bränsleleverans. Alla leveranser mäts och registreras. Sedan beräknas torrhalten i ett opartiskt system tillsammans med värmevärdet och askhalt med mera för varje specifikt bränsleslag för att rätt energivärde ska registreras. Torrhalten på bränslet är ca 50 procent.

På IT-avdelningen arbetar från vänster bakre raden: Stefan Johansson, Lars Pettersson, Johannes Tyve, Joakim Ivarsson, Sven-Ulrich Ohlsson, Peter Simonsson och Marcus Sjöqvist. Främre raden, Monica Strandlund, Pär Olsson, Bertil Segerholm, Mikael Paulsson och Per Glindås.

IT-avdelningens jättestorprojekt

IT-avdelningen på Söderhamn NÄRA har ansvar för kommunens IT-verksamhet och arbetar med stöd, drift, inköp och säkerhet. Utöver det arbetar man även i en rad IT-projekt och just nu läggs mycket energi på kommunens stora IT-projekt Plattform 2013.

–Det är det största IT-projektet i kommunen sedan 2006, säger Sven-Ulrich Ohlsson, projektledare för Plattform 2013.

IT-avdelningen på Söderhamn NÄRA har elva medarbetare inom en rad olika IT-kompetenser och är kanske bolagets minst kända affärsområde för de flesta av oss. Men för kommunens alla verksamheter spelar IT-avdelningen en central roll.

–Vi ansvarar för hela IT-driften, från servrar till skrivare och persondatorer, säger Sven-Ulrich Ohlsson.

Sammalagt ser man till att cirka 150 servrar och drygt 1 000 person-

datorer alltid fungerar. Användarna ska aldrig behöva fundera på om datorerna kommer att fungera på morgonen när de startas upp.

Det mesta som rör drift och underhåll av kommunens alla datorer sker från Söderhamn NÄRAS huvudkontor på Stabbläggaregatan. Servrarna uppdateras, kontrolleras och övervakas dagligen av IT-tekniker. Det finns alltid en tekniker i beredskap som man kan ringa vid behov.

IT-avdelningen ansvarar även för att sådant som rör inköp av datorer, dataprogram och licenser samt rutiner som till exempel att datakommunikationen med externa verksamheter fungerar utan avbrott.

–Dessutom har vi tekniker som åker ut till användarna runt om i kommunen för att till hjälpa till med IT-problem.

Vid sidan av inköp, skötsel, service och underhåll är IT-avdelningen även

delaktig i många projekt. Det viktigaste och största just nu är Plattform 2013, ett projekt som ska uppdatera kommunens alla datorer till en modern standard.

–Senaste gången kommunen gjorde en stor uppdatering av datorerna var 2006, då man installerade Windows XP i 1 500 datorer. I projektet Plattform 2013 kommer vi att upgradera kommunens alla datorer till Windows 7 med Office 2010, säger Sven-Ulrich Ohlsson.

Den största delen av projektet kommer att ske hos Söderhamn NÄRA.

–Förr uppdaterades datorer på plats med hjälp av CD-skivor. I dag kan vi sköta installationen av kommunens alla datorer direkt från oss, vilket gör det hela mycket effektivt.

Förutom Söderhamn NÄRAS IT-avdelning är även kommunens förvaltningar inblandade i projektet. I ett sidoprojekt tar kommunen fram nya mallar att arbeta i och utbildningar på Office 2010.

Den 6 maj ska 25 pilotdatorer placeras ut runt om på kommunens förvaltningar. Då kommer alla användare att kunna tycka till om Plattform 2013. Efter demonstrationsrundan kommer man att lägga sista handen på projektet och under hösten är det meningen att det hela ska vara genomfört.

Men helt genomfört blir det aldrig. Projektet består även av att skapa en långsiktig underhållsplan så att man ska kunna hålla jämna steg med den snabba utvecklingen inom IT-området.

–Det är väldigt viktigt att projektet följs upp på ett bra sätt. Kommunen bör inte hamna i en situation där man halkar efter i utvecklingen. Det långsiktiga arbetet med Plattform 2013 är att framtidssäkra IT-användningen inom kommunen, säger Sven-Ulrich Ohlsson.

Snabbt och enkelt med fiber i fastighet

Det blir allt vanligare att enskilda fastighetsägare och bostadsrättsföreningar drar in fiber från Söderhamn NÄRA.

En bostadsrättsförening som precis har dragit in fiber är Söderhamnshus 1 i korsningen Nylandsgatan Tägtgatan.

Att dra in fiber är ett mycket effektivt sätt att öka bredbandshastigheten för alla som bor i ett flerbildshus.

Söderhamnshus 1 var tidigt ute med att koppla upp sig mot Söderhamns Kabel-TV. Efter några år bytte man även ut det gamla TV-uttaget mot ett med en extra kontakt för datatrafik så att man den vägen fick in bredband i lägenheterna.

–Det gjorde vi nog redan i mitten av 90-talet och det har fungerat bra, säger vicevärden Jan Åström.

Ett problem är att bredband via kabel-TV nätet aldrig kan bli lika snabbt som fiber och eftersom modern datatrafik ofta kräver snabbare uppkoppling, ansåg man att det var dags att göra något åt den saken.

För en tid sedan beslöt sig föreningen att installera fiber så att alla i fastigheten skulle få möjlighet att koppla upp sig på ett snabbt och stabilt bredband.

–Nu har vi en mycket snabb och stabil uppkoppling, säger Sven Bjuhr, även han vicevärd i föreningen.

Sven Bjuhr och Jan Åström, vice värden på Söderhamnshus 1. De är mycket nöjda med fiberdragningen till fastigheten.

I dag har de flesta av föreningens medlemmar gått över till fiber och man räknar med att fler kommer att göra det när gamla avtal med andra internetleverantörer löper ut.

Själva installationen och kabel-

dragningen gick väldigt lätt och smidig, mycket tack vare att det fanns många gamla rör där man kunde dra datakabel från källaren där switchen är placerad till de enskilda hushållen.

–Hela installationen gick utan

problem och vi vill passa på att ge en eloge till Pär Edquist och Stig-Björn Sköld, som gjorde ett fantastiskt arbete, säger Bjuhr och Åström.

Här ansluter vi fiber i år

Söderhamn NÄRA fortsätter i år med sin stora satsning på fiberutbyggnad. Årets utbyggnadsprojekt kommer att ske i Vågbro, Sandarne, Djupvik och på Öster.

–Totalt rör det sig om närmare 600 hushåll, säger Erik Thyr, projektledare för fiberprojektet.

Med start redan nu i april kommer Söderhamn NÄRA att börja gräva för fiber på Öster och i Vågbro.

–I Vågbro fortsätter vi där vi slutade förra året och den här gången rör det sig om 79 hushåll som kan få fiber indragen. På Öster är motsvarande siffra 152 hushåll, säger Erik Thyr.

En stor skillnad i år mot tidigare års fiberprojekt är att Söderhamn NÄRA har anställt en egen fibersvetsare, som gör att det kommer att gå betydligt

snabbare att få fibern på plats. Tidigare har man först grävt för fiber och sedan börjat installera själva kablarna.

– Det gör att vi kan börja dra in fiber redan innan vi har grävt klart ett helt område. Fiberteknikerna kommer att alternera mellan Vågbro och Öster och hushållen kommer förhoppningsvis att ha fiber indragen redan före midsommar, säger Erik Thyr.

Utbyggnaden i Sandarne är indelad i två etapper, den första berör 141 hushåll i Solbacka och den andra 203 hushåll i Östanbo och Nyhed. Projektstart är planerad till april med själva grävningarna.

Djupvik med 39 hushåll är det område som påbörjas sist av årets projekt och här räknar Erik Thyr med att man kommer att påbörja grävningarna i slutet av juli.

Dessa projekt finansieras delvis av landsbygdsstöd som kommunen

ansökt om.

–Projektet i Sandarne och Djupvik måste upphandlas och därför är det svårt att säga exakt när de kan vara helt genomförda, men under hösten ska alla som beställt fiber ha det indraget och klart, säger han.

Med tanke på tidigare års stora intresse för fiber, räknar Söderhamn NÄRA med att många hushåll kommer att ansluta sig även i år.

–Anslutningsgraden har i vissa områden legat på närmare 80 procent och totalt ligger anslutningsgraden på drygt 60 procent.

Alla hushåll som är berörda av årets projekt har fått personlig information och du som har fler frågor om utbyggnaden kan komma på Söderhamn NÄRAs informationsmöte på Östanbogården onsdag 10 april kl. 18.00.

Erik Thyr, projektledare för fiberprojektet.

Populär baddag för andra året

Sista lördagen på sportlovet bjöd Söderhamn NÄRA och Faxeholmen allmänheten på bad, tennis, skridskoåkning och korvgrillning på Hällåsen.

Dessutom fanns personal på plats för att svara på frågor om företagets verksamheter.

För andra året i rad bjöds söderhamnsborna till Hällåsen när Söderhamn NÄRA och Faxeholmen tillsammans anordnade en baddag för allmänheten. Flera hundra personer letade sig upp till Hällåsen sista dagen på sportlovet och förutom gratis bad kunde man åka skridskor, spela ten-

nis och äta korv.

–Det har varit en jättebra dag och vi har haft massor att göra, säger Eva Hedblom, marknadsansvarig på

Söderhamn NÄRA.

Inne på Aquarena var det fullt med familjer som badade och många av besökarna stannade även till vid

Söderhamn NÄRAS vd, Monica Granlund i samtal med Hamid Salman och Anait Bagdasaryon från Söderala.

Arne Hansen, chef på Aquarena, hade fullt upp. Han var väldigt nöjd med att så många besökare tog sig till Hällåsen.

montrarna i foajén där personal från Söderhamn NÄRA och Faxeholmen svarade på frågor och delade ut presenter.

På Bandyplanen var det många som passade på att åkskridskor och äta korv i det strålande vintervädret.

Det här var andra året i rad som Söderhamn NÄRA och Faxeholmen anordnade baddagen och med tanke på hur populär den har visat sig vara, kan vi kanske våga hoppas att den kan bli en återkommande tradition.

–För oss är det här ett jättebra sätt att träffa våra kunder och med tanke på hur populär den här dagen har blivit, kan jag nog lova att vi kommer att anordna något även nästa år, säger Eva Hedblom.

Gunnar Schön på Söderhamn NÄRA gav bort vattenflaskor till Faxeholmens vd Petri Berg.

I foajén till Aquarena trängdes ung som gammal för att ta del av information och presenter från Söderhamn NÄRA och Faxeholmen.

Baddagen var ett samarbete med Faxeholmen. Åsa Baglién svarar på frågor från Eva-Lena Berg.

Det var en perfekt dag för skridskoåkning på Hällåsen. För somliga var isen till och med lite väl hal.

De som inte var ute och åkte skridskor i solen, valde istället att bada inne i värmen.

Tomi Gladh, värmechef och Göran Florén, elnätschef på Söderhamn NÄRA, ansvarade även i år för korvgrillningen. Här ser de till att Saab Kairos får sig ett par korvar.

Jonna Birgersson med företaget Zumbatastic hade inga problem att tala för sig. Hon lyckades visa juryn att hon visste vad hon gjorde. Det gick så pass bra att hon vann priset för årets affärsplan.

Framtidens företagare

Ung Företagsamhet är en organisation som har till syfte att lyfta ungdomars företagsamhet och lära dem vad det innebär att driva företag.

I gymnasiets tredje årskurs kan elever starta egna företag som specialarbete. I Gävleborgs län är intresset bland ungdomarna mycket stort och så även i Söderhamn.

Ung Företagsamhet är som många andra organisationer beroende av sponsorer och Söderhamn NÄRA har under många år varit en av de större sponsorerna.

-För oss känns det naturligt att sponsra Ung Företagsamhet. Deras arbete är viktigt och det vänder sig mot ungdomar, säger Maria Lind, styrelseordförande för Söderhamn NÄRA.

Söderhamn NÄRA har som policy att all sponsring ska riktas mot ungdomsverksamheter av olika slag. Dessutom ska sponsringen ske i samband med ett evenemang eller en tillställning. Utifrån de kriterierna

är UF-mässan ett exempel på bra sponsring.

Ung Företagsamhet i Gävleborg avslutar varje år med en stor mässa där alla ungdomar får visa upp sina företag innan det är dags att börja avveckla dem. I år gick UF-mässan av stapeln på Höghammarhallen i Bollnäs och cirka 250 företag från länet deltog, varav närmare 40 från Söderhamn.

Under dagen sker en rad utnämningar i ett flertal kategorier och två företag från Söderhamn gick långt. Ett av företagen var Zumbatastic, som drivs av Jonna Birgersson. Företaget anordnar zumbaträning och Jonna vann första pris för bästa affärsplan.

Det andra företaget som gick långt var företaget Believing Bags. Företaget som sålde egendesignade tygpåsar

var nominerade till det finaste priset; Årets UF-företag. Tyvärr räckte det inte hela vägen fram, men tjejerna bakom företaget var mycket nöjda med att bli nominerade i den stenhårda konkurrensen.

Maria Lind satt med i juryn för årets UF-företag. Hon och de andra i juryn hade en grannlaga uppgift när de skulle utse årets vinnare.

-Det var väldigt svårt att utse det bästa företaget. Vi började redan på morgonen och höll på hela dagen med bland annat intervjuer och besök i monterarna. Ungdomarna var otroligt duktiga och vi bestämde oss faktiskt bara kort innan det var dags för prisutdelning, säger hon.

Många av de unga företagarna visade med sina produkter och montrar att de med stor sannolikhet även kommer att bli företagare i framtiden. Ung Företagsamhet i Gävleborg är den avdelning med flest deltagare i landet, därför är det nog troligt att vi kommer att få se några av ungdomarna som framgångsrika företagare. Och troligen även i Söderhamn.

Isabelle Trönblom, Kristina Rönnqvist och Emelie Persson med företaget Believing Bag, var nominerade till bästa UF-företag.

Josefin Zackrisson har kommit på ett smart sätt att ge gamla kläder ett nytt liv. Hon designar helt enkelt om dem i företaget Som ny.

Miljötank som affärsidé hade även Oliwia Kastman, Caisa Engman och Linnéa Möller. De designade och sålde tygkassar för 50 kronor styck.

I UF-företaget Sjödesign har man på allvar tagit sitt eget kunnande in i företaget. Kicki Fleck och Sofia Ekengren går lärlingsprogrammet med inriktning måleri, kunskaper som de använder när de designar prydnadsföremål med skärgårdsteman. Med i företaget är även Oskar Nilsson och Sebastian Wikström.

Daniella Soling Elofsson och Lisa Östeberg på handelsprogrammet driver Hårkoll UF. Affärsidén är att sälja färdigsydda handukar för håret.

Grabbarna bakom UF-företaget Energy Boyz, Mostafa Myrad, Anthon Wallanger, Klas Wallenborg, Robin Nguyen och Calle Cedermark säljer billig energidryck.

Maria Lind, Söderhamn NÄRAs styrelseordförande satt i juryn för årets UF-företag och hon delade även ut det finaste priset.

Och i sommar kommer Markoolio

Sommarens trivselkvällar börjar ta form och redan nu står det klart att en av landets folkära artister kommer på besök, när Markoolio gästar Söderhamn den 18 juli.

Sedan några år tillbaka har varje trivselkväll en egen värd och Markoolio-kvällens värdpar är Söderhamn NÄRA och Faxeholmen.

–Det här är ett sätt att ge tillbaka något till kommuninvånarna, ungefär i samma anda som baddagen, säger Eva Hedblom, marknadsansvarig på Söderhamn NÄRA.

Trivselkvällarna arrangeras av Cityföreningen med hjälp av sponsorer och fyra huvudsponsorer ansvarar för en dag var.

–Värdspensorn förfogar över hela dagen och har möjlighet att göra en massa bra saker, säger trivselgeneralen Lennart Westman.

Förutom Söderhamn NÄRA och Faxeholmen är kommunen, Mittmedia och Swedbank huvudsponsorer.

Markoolio kommer på besök.

Vi reder ut elfakturan

Vi är många som kliar oss i huvudet när vi får våra elfakturor. Fakturorna är inte alltid helt lätta att tyda och det är svårt att se vad vi egentligen betalar för. Inte sällan får vi dessutom fakturor från två håll.

I En bekvämare vardag ska vi nu en gång för alla försöka reda ut begreppen åt dig.

Din elkostnad består av tre delar och är ofta uppdelad på två fakturor, en från elleverantören och en från elnätsbolaget. Är elnätsbolaget och elleverantören ett och samma företag får du i regel bara en faktura.

Den första delkostnaden gäller för den el du förbrukat, vilket är cirka 40 procent av totalkostnaden. Elen har du köpt från något av de cirka 120 elhandelsbolag som finns på marknaden. De har i sin tur köpt el från någon av landets alla elproducenter.

Den andra fakturan, eller fakturadelen, kommer från det elnätsbolag som levererar din el och den står för cirka 20 procent av kostnaden.

Tredje delen, cirka 40 procent, är statens pålagor och avgifter.

Av den totala elkostnaden är det främst kostnaden för själva elförbrukningen som du kan påverka i någon större grad.

Elhandeln är sedan några år avreglerad och du kan fritt välja den elleverantör som passar dig bäst och anledningen till att välja en särskild leverantör kan vara variera. För vissa är priset per kilowattimme helt avgörande: Andra anser att elens ursprung är det viktigaste som att elen kommer från vatten- eller vindkraft. Du kan dessutom välja mellan olika avtal, från rörligt pris till bundet pris som gäller en viss period. Oavsett vilket avtal du väljer tillkommer i regel en fast årsavgift.

Elnätsbolagen drivs som monopol och i Söderhamns kommun är det antingen Söderhamn NÄRA eller Fortum som äger elnäten.

Elnätsbolagen har två avgifter, den ena är en fast avgift som avgörs av amperestyrkan på din fastighets huvudsäkring. Högre amperestyrka innebär en högre avgift och avgiften sätts en gång per år. I den fasta avgiften ingår myndighetsavgifter som för närvarande är 7,50 kronor per år i elsäkerhetsavgift, 3,75 kronor i nätöverföringsavgift samt 56,25 kronor i elberedningsavgift. Myndighetsavgifterna är samma för alla elnätsbolag, däremot kan det övriga elnätspriset variera stort mellan bolagen.

Den fasta avgiften kan du själv inte påverka i särskilt hög grad. Det du i princip kan göra är att gå ner i amperestyrka.

Den andra avgiften är ett rörligt elnätspris per förbrukat kilowattimme

som kan skilja mellan elnätsbolagen. Det rörliga elnätspriset sätts en gång per år och för närvarande kostar en kilowattimme 15,25 öre hos Söderhamn NÄRA och 20,7 öre hos Fortum.

Energimarknadsinspektionen kontrollerar att nätbolagens taxor är skäliga.

Den tredje avgiften är statens skatter och avgifter och är något du som elkund inte kan påverka.

För det första betalar du energiskatt, som för närvarande är 29,3 öre per kilowattimme.

Den andra avgiften är för elcertifikat. Det är en avgift som tas ut för att stimulera utbyggnaden av förnyelsebara energikällor. Elcertifikatavgiften förändras hela tiden och är för närvarande tre öre per kilowattimme. Energiskatten och certifikatavgiften ligger på fakturan från elleverantören.

På toppen av allt detta betalar du 25 procent moms.

Inte så NÄRA

Snart är glödlampan borta

Inom några år kommer den sista glödlampan att slockna inom EU. Utfasningen av glödlamporna har hållit på en tid och när de är borta från våra hem och arbetsplatser kommer det att motsvara en energibesparing med 39 miljarder kilowattimmar per år inom EU.

För Sveriges del innebär det en besparing på två miljarder kilowattimmar, vilket motsvarar den totala energianvändningen av över 100 000 normaluppvärmda villor.

När släcks den sista glödlampan?

Stöd till solceller förlängs

Privatpersoner, företag och offentliga organisationer som planerar att skaffa solceller kan även i framtiden ansöka om bidrag från Länsstyrelsen. Regeringen har beslutat att förlänga stödet för solceller till 2016 med ytterligare 210 miljoner kronor. En viktig anledning till att stödet förlängs är att det har varit mycket populärt och ett sätt att visa att man vill satsa långsiktigt på solceller.

Miljöbussar i Sundsvall

Sundsvall vill ha fler miljöfordon i kommunen. I en förstudie undersöks nu möjligheten att köpa laddhybridbussar som kan drivas med både el, diesel och biogas. Volvo Buss är en av flera deltagare och de planerar att ta fram serierproducerade laddhybridbussar till slutet av 2014.

Planerade arbeten

Patrik Fryklund och Lars-Göran Jonsson på Vatten arbetar med ledningsdragningar.

I det här numret av En bekvämare vardag har du kunnat läsa om en rad arbeten som vi gjort och håller på med, men vi har en hel del annat på gång också. Vissa arbeten kommer att påverka dig, andra kommer du inte att märka av.

Men de är inte mindre viktiga för det.

Värmen har planerat att byta ut en gammal eternitkulvert och sex betongkammare på en 280 meter lång sträcka från Norrtullsgatan via Humlegårdsgatan till Köpmangatan. I det projektet ingår även förberedelserna för en ny förstärkningsledning över Gurkparken i riktning mot Stugsund.

Vatten är en avdelning som har väldigt mycket att göra under hela året, men mycket av det som syns görs under sommarhalvåret. Arbetet fördeals på vatten- och avloppsverk samt ledningsnät.

På ledningssidan kommer man bland annat att dra nya vattenledningar vid Saltlöt, Sandarne och längs Höglundavägen. På avloppssidan kommer man att fortsätta med Marmaskogens andra etapp,

strumpinfodring längs Marviksvägen och avloppsarbeten i Lötgärdet.

Arbeten på VA-verken kommer att bestå av installation av UV-ljus i Stråtjärna för att säkra dricksvattenförsörjningen. Förbättring av den biologiska reningsprocessen vid Ljusne avloppsreningsverk genom installation av nya bottenluftare och blåsmaskiner samt installation av nytt galler och renstättpress vid Ljusne avloppsreningsverk.

Elnät kommer under året att bygga bort en fränkskiljare och ersätta en stolpstation med en markstation i Krokskär. Två stycken tio kilovoltstättverk ska bytas ut i nätstationerna på Åsberget södra och Mossberget. Man kommer även att byta ut nätstationen på Åsberget norra.

I samband med fiberutbyggnaden i Vågbro, Källvik, Östanbo och på Öster kommer man -där det behövs- att byta ut gamla och slitna elledningar.

Renhållningen kommer att sätta ut underjordsbehållare och fortsätta med projektet matavfall till biogas, som du kan läsa mer om i början av tidningen.

Inte så NÄRA

Microsoft går på biogas

Microsoft ska bygga sitt första koldioxidneutrala datacenter i Cheyenne, Wyoming, USA. Genom att använda biogas från ett intilliggande reningsverk ska en pilotanläggning, The Data Plant, drivas via bränsleceller. Den energi som blir över går tillbaka till reningsverket där den utnyttjas till bland annat uppvärmning av en rökammare. Microsoft satsar 5,5 miljoner dollar i projektet.

100 gigawatt vindkraft

Det tog 20 år för den europeiska vindkraftssektorn att få fram de första 10 gigawatten, medan det bara behövdes 13 år för att fylla på med ytterligare 90 gigawatt. I dag är den europeiska vindkraftsparkens samlade effekt 100 gigawatt och närmare 250 000 personer är verksamma inom den europeiska vindkraftssektorn.

-Även i Sverige har vindkraften byggts ut kraftigt under de senaste åren, men takten kommer att avta om vi inte ökar ambitionen för den förnybara elen, säger Annika Helker Lundström, vd för Svensk Vindenergi till tidningen Nordisk Energi.

Soldriven algfabrik

I projektet Cyanofactory, som koordineras från Uppsala universitet, ska genetiskt modifierade cyanobakterier (blågröna alger) omvandla solens energi och vatten till vätgas.

Den naturliga vätgasproduktionen hos cyanobakterien är liten och konsumeras av organismerna själva, men i projektet ska de programmeras om så att de bildar mer vätgas. Bakterierna odlas i särskilda fotobioreaktorer. Ett av delmålen är att starta upp 1 000-liters utomhusanläggning i Italien. Övriga samarbetspartners i detta EU-projekt kommer från Storbritannien, Spanien, Tyskland, Portugal och Slovenien.

Inte så NÄRA

Japansk vätgas

Sedan kärnkraftskatastrofen i Fukushima 2011 försöker Japan minska beroendet av kärnkraft, samtidigt som man inte vill öka utsläppen av växthusgaser. Som ett led i detta vill man bygga 100 vätgastankstationer fram till 2015. Sammanlagt ska japanska staten satsa 30 miljarder yen i projektet, med start från och med nästa års budget. Pengarna ska användas för att bygga upp en infrastruktur och marknad för bränslecellsfordon.

Ett gigantiskt slöseri

Ute i Europa är förlusterna på tillgänglig värme på vissa platser mer än 50 procent. Överskottsvärme från industrier och värmeverk till ett värde av 500 miljarder euro, motsvarande 9 000 kronor per invånare och år, eldas upp för kråkorna.

För att råda bot på det enorma slöseriet har nu den europeiska organisationen för fjärrvärme och fjärrkyla, Eurohet & Power, beslutat att man ska studera Sveriges fjärrvärmesystem.

-Sverige är ledande i Europa när det gäller att ta vara på restvärme från industrin och använda den i fjärrvärmenäten för att värma våra bostäder. Andra länder tittar på hur vi tar tillvara energi som annars skulle gå förlorad och bidrar till ett mer energieffektivt samhälle, säger Svensk Fjärrvärmes vd Ulrika Jardfeldt, i tidningen Nordisk energi.

Regional satsning på elfordon

Det är nu klart att elbilsprojektet ECR, Electric Car Region, kommer att genomföras i Region Gävleborg. Projektet som ska pågå under tre år har till syfte att öka andelen eldrivna fordon i regionen.

-Andelen miljöfordon i Gävleborg är långt under riksgenomsnittet och det finns inga egentliga hinder för att införa elbilar och andra fordon med förnybara bränslen i hela samhället, både hos privatpersoner, företag och kommunala bolag, säger Mattias Gustafsson, projektledare för ECR.

Region Gävleborg har finansierat förstudien tillsammans med Söderhamn NÄRA, Tekniska kontoret i Söderhamn, Högskolan i Gävle, Gävle kommun, Gävle Energi, Sandviken Energi, Gavlegårdarna, Hofors Elverk, Midroc Electro, AQ Parc Print, Swedbank och Gävle Taxi.

Hårdare krav på dammsugare

Redan för 80 år sedan, 1932, gjorde man reklam för dammsugare som skulle vara tystare än konkurrenternas. Nu har EU bestämt hur mycket dammsugarna får låta och hur mycket el de får förbruka.

Om ett år finns ett tak för hur mycket el en dammsugare får dra. Samtidigt kommer regler för hur bra de ska dammsuga och hur mycket de får bullra. Det har nu EU röstat igenom.

Dammsugare finns i nästan alla hem och även om varje apparat inte drar så mycket energi, så blir den totala energianvändningen för dammsugare ändå stor. Ekodesign och energimärkning för dammsugare förväntas spara 19 terawattimmar (TWh) årligen i EU från 2020. Det kan jämföras med Sveriges totala elanvändning som förra året var 142 terawattimmar.

Dammsugare har sedan 1960-talet utvecklats till att få allt starkare motorer, från 500 watt år 1960 till drygt 2 500 watt år 2010. Tester från Energimyndighetens Testlab visar att det inte finns något direkt samband mellan hög effekt och dammupptagningsförmåga. I testerna har dammsugare

med motoreffekt på 1 200 watt lika bra och ibland bättre dammupptagning är dammsugare på 2 000 watt.

- För att snabbt få ner elanvändningen hos dammsugare har nu EU röstat igenom nya ekodesignkrav för dammsugare, samtidigt som det nu också ställs krav på hållbarhet, säger Johanna Whitlock som bevakar dammsugare för Energimyndighetens räkning i EU-förhandlingarna.

Även energimärkning på dammsugare antas inom kort. Energimärkningsetiketten talar om årlig energianvändning, ljudnivå, dammupptagning på matta och hårt golv samt filteringsförmåga.

- Energimärkningen är till stor hjälp för konsumenten när det är dags att köpa ny dammsugare. Symbolen gör det lätt att jämföra både energianvändning och prestanda mellan olika märken, säger Johanna Whitlock.

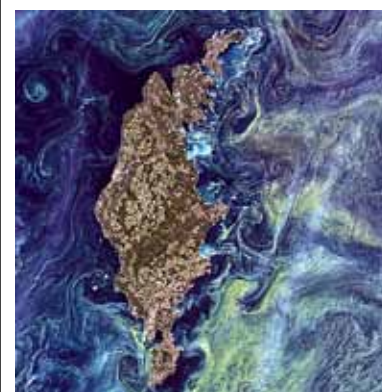
Både energimärkningen och ekodesign för dammsugare börjar gälla om drygt ett år, den 1 september 2014.

Inte så NÄRA

Vill betala för renare hav

Invånarna runt Östersjön är beredda att betala mellan 40 och 1 000 kronor per person för ett friskare hav, det visar en studie från internationella forskarnätverket Balticstern.

Svenkarna är villiga att satsa mest för att stoppa övergödningen medans ryssar, letter och litauer håller hårdast i plånboken. En majoritet är villig att betala för minskade övergödningseffekter, exempelvis förbättrat siktdjup, mindre omfattande algblooming och färre syrefria bottenar.

Algblooming är ett av problemen. Så här såg det ut runt Gotland 2005. Foto: Wikipedia.

Lyckade vätgastester

Under sex månader har vätgasbilar från Daimler, Hyundai och Think kört sammanlagt 62 500 kilometer och tankats med 750 kilo vätgas i ett stort test för vätgasbilar i skandinaviskt klimat. Bilarna har körts i sex månader runt om i Norge och Danmark, ibland i temperaturer under 20 minusgrader. Testerna visade att man inte fick några problem med bilarna vare sig av låga temperaturer eller längre tids parkering.

En full tank räckte i snitt 500 kilometer och tog ungefär fyra minuter att fylla.

Skräp blir konst

I en sophämtningskampanj på Mount Everest fick man ihop hela 1,5 ton avfall som klättrare lämnat efter sig. Nu har en grupp nepalesiska konstnärer skapat konstverk av rep, syrgastuber, gamla kläder och annat som samlats in.

Sammanlagt har det blivit 75 konstverk som säljs till förmån för organisationen Everest Summiters association.

Vad vet du om Söderhamn NÄRA?

Testa dina kunskaper om Söderhamn NÄRA och den värld vi lever och arbetar i

1

Vad heter IT-avdelningens stora internetprojekt med Söderhamns kommun?

- 1. Plattform 2013
- x. IT 2013
- 2. Uppgradering 2013

2

Vilken typ av ljus använder vi för att rena vattnet vid Ålsjöns vattenverk?

- 1. Infrarött ljus
- x. Ultraviolet ljus
- 2. Värmeljus

3

Vatten kan vara allt från mycket mjukt till mycket hårt, men vad är det som avgör hårdheten?

- 1. Magnesium och järn
- x. Magnesium och kalcium
- 2. Kalcium och aluminium

4

På sportlovet anordnade vi en baddag för allmänheten. Med vilka gjorde vi det?

- 1. Folksam
- x. Fortum
- 2. Faxeholmen

5

Fjärrvärmecentraler är robusta och pålitliga. Rätt skötta håller de i många år, men hur många?

- 1. cirka 25 år
- x. cirka 15 år
- 2. cirka 10 år

6

Kraftvärmeverket byggdes 2007, men när byggdes det första värmeverket på Granskår?

- 1. 1997
- x. 1977
- 2. 1987

7

Vilket företag vann årets bästa affärsplan på UF-mässan i Bollnäs för en tid sedan?

- 1. Bombastic
- x. Zumbatastic
- 2. Fantastic

8

Söderhamn NÄRA består av flera affärsområden, men vem basar över Vatten?

- 1. Tomi Gladh
- x. Bertil Segerholm
- 2. Veronica Henriksson

Svara på åtta frågor om Söderhamn NÄRA och vinn Triss-lotter.

Det hela är mycket enkelt. Allt du behöver göra är att välja ett alternativ per fråga och fylla i svarskupongen, klippa ut den och skicka in till oss.

De fem först rättade lösningarna vinner tre Triss-lotter vardera.

Vi vill ha ditt svar senast den 19 april.

Vinnarna kommer att presenteras på vår hemsida.

Lycka till!

Skriv 1, X eller 2 i rutorna för respektive fråga

1

2

3

4

5

6

7

8

Namn _____

Adress _____

Postadress _____

Ditt svar skickar du till:
Söderhamn NÄRA
Box 94, 826 22 Söderhamn
Märk kuvertet med "Tävling"

Du kan även mejla ditt svar till info@soderhamnnara.se

Det här är Söderhamn NÄRA

Söderhamn NÄRA är kommunens infrastrukturbolag och vår verksamhet spänner över en rad områden som på ett eller annat sätt berör dig som bor i Söderhamns kommun.

Renhållning

Renhållningen är det affärsområde på Söderhamn NÄRA som har flest kunder. Alla hushåll i kommunen är anslutna och renhållningen ansvarar för all avfallshantering. Renhållningen ansvarar även för Långtå återvinningscentral där privatpersoner kan lämna avfall gratis. På renhållningen arbetar 15 personer. Affärsområdeschef är Christina Åström.

Värme

Söderhamn NÄRA driver kommunens fjärrvärmenät. Kraftvärmeverket på Granskär eldas med flis från sågverk samt grenar och toppar som blir över vid skogsavverkning. I princip allt bränsle kommer från regionen. På vintern spetseldas pannorna med pellets. På värmen arbetar 16 personer. Affärsområdeschef är Tomi Gladh

Vatten

Affärsområdet Vatten ansvarar för det kommunala dricksvattnet och det kommunala avloppsnätet. Allt som rör vattentornet, reningsverk, ledningar och rör ligger inom vattens ansvarsområde. I dag arbetar 19 personer i affärsområdet. Affärsområdeschef är Veronica Henriksson.

Bredband, Kabel-TV

Söderhamn NÄRA bygger och driftar stadsnätet i Söderhamn. Via stadsnätet tillhandahåller vi kabel-TV och bredband via kabel, adsl och fiber. På affärsområdet Kabel-TV, bredband och fiber arbetar sex personer. Affärsområdeschef är Göran Florén.

Elnät

Söderhamn Elnät är ett helägt dotterbolag till Söderhamn NÄRA. Bolaget ansvarar för Söderhamn NÄRAS elnät som sträcker sig från Vågbro i norr till Sandarne i söder, norra skärgården till Rönnskär i öster och fram till E4 i väster. Elnät ansvarar även för bland annat alla måtarbyten. På elnät arbetar nio personer. Affärsområdeschef är Göran Florén

Kundservice & marknad

Kundservice är den del av Söderhamn NÄRA som du som kund oftast kommer i kontakt med. Här arbetar åtta personer med allt från att svara på frågor, till avtal och fakturafrågor. Det är även kundservice som bemannar vår reception. Personalchef är Lena Sandin.

Kommunens IT-support

På kommunens IT-support arbetar tolv personer med att serva och underhålla Söderhamns kommuns datanät och datorer. IT-supporten ansvarar även för allt som rör datorer på kommunens bolag. Affärsområdeschef är Bertil Segerholm

Administration

Utöver våra affärsområden finns det olika stödfunktioner som servar resten av organisationen, såsom administration, personal- och ekonomiavdelning. Här arbetar fem personer. Affärsområdeschef är Adam Axzell.

Utförlig information om Söderhamn NÄRA och företagets alla affärsområden hittar du på vår hemsida www.soderhamnnara.se